

Instytut Pamięci Narodowej

[https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/167606,quotNie-byl-slepym-wykonawca-rozkazow-lecz-samodzielnym-organizatorem-masowych-z.html](https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/167606,quotNie-byl-slepym-wykonawca-rozkazow-lecz-samodzielnym-organizatorem-masowych-zbrodni-z.html)
18.04.2024, 09:08

"Nie był ślepym wykonawcą rozkazów lecz samodzielnym organizatorem masowych zbrodni". 76. rocznica wyroku na Arthurze Greiserze

Data publikacji 07.07.2022

Najwyższy Trybunał Narodowy 9 lipca 1946 r. skazał na karę śmierci Arthura Greisera, byłego namiestnika Rzeszy w tzw. Kraju Warty. Proces toczył się w auli uniwersyteckiej w Poznaniu.

Urodzony w Środzie Wielkopolskiej Greiser, rocznik 1897, pod koniec lat dwudziestych XX w. wstąpił do NSDAP i nazistowskich bojówek SA. W roku 1931 przeszedł z SA do SS, gdzie dosłużył się stopnia Brigadeführera, co w wojsku odpowiadałoby randze generalskiej. W latach 1933–1939 był zastępcą gauleitera (szefa struktur partyjnych) NSDAP w Gdańsku. Jednocześnie od jesieni 1934 r. przewodniczył Senatowi Wolnego Miasta Gdańska.

6. GK-14-3-14-7-2-1 Greiser

Po napaści Niemiec na Polskę i bezprawnym włączeniu do Rzeszy części ziem II RP Greiser został gauleiterem i namiestnikiem Okręgu Poznań, przemianowanego wkrótce na Kraj Warty. Na podległych sobie terenach – obejmujących z czasem rejencje poznańską, inowrocławską i łódzką – prowadził brutalną politykę germanizacji, przymusowych wysiedleń oraz eksterminacji Polaków i Żydów. To właśnie w tzw. Kraju Warty mieściły się getto Litzmannstadt oraz takie miejsca kaźni, jak obóz zagłady Kulmhof czy poznański Fort VII.

W obliczu postępów Armii Czerwonej Greiser w styczniu 1945 r. opuścił Poznań. Kilka miesięcy później został aresztowany przez wojska amerykańskie, a w marcu następnego roku ekstradowany z okupowanych Niemiec do Polski. **21 czerwca 1946 r. stanął - jako pierwszy oskarżony - przed nowo utworzonym Najwyższym Trybunałem Narodowym.** „Ogromna sala uniwersytetu zapełniła się całkowicie publicznością. [...] Oskarżony zachowywał się całkowicie spokojnie” – relacjonował przebieg rozprawy „Dziennik Polski”.

Greisera bronili z urzędu mecenasi Jan Kręglewski i Stanisław Hejmowski (późniejszy obrońca w politycznych procesach uczestników Poznańskiego Czerwca '56). Nawet jednak ci znani adwokaci nie byli w stanie uchronić go od kary śmierci. **W uzasadnieniu wyroku czytamy, że Greiser „nie był tylko ślepym wykonawcą rozkazów”, lecz „samodzielnym, ambitnym i wyrafinowanym inicjatorem i organizatorem” masowych zbrodni.**

Były gauleiter został stracony przez powieszenie 21 lipca 1946 r. Wykonaniu wyroku na stoku poznańskiej Cytadeli przyglądał się wielotysięczny tłum. Była to ostatnia publiczna egzekucja w Polsce.

--

Zbrodnie niemieckie w tzw. Kraju Warty od lat stanowią przedmiot badań Instytutu Pamięci Narodowej. Efektem są liczne publikacje.

Polecamy Państwu albumy dr. Adama Pleskaczyńskiego *Wartheland. Dzieje zbrodni* (Poznań-Warszawa 2021) oraz dr Agnieszki Łuczak i Aleksandry Pietrowicz *Polityczne oczyszczanie gruntu. Zagłada polskich elit w Wielkopolsce (1939–1941)* (Poznań 2009).

Liczne wątki związane z procesem Arthura Greisera pojawiają się w monografii dr Joanny Lubeckiej *Niemiecki zbrodniarz przed polskim sądem. Krakowskie procesy przed Najwyższym Trybunałem Narodowym* (Kraków 2021).

Zachęcamy też do zapoznania się z sylwetką Greisera pióra dr. Wojciecha Wicherta:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/niemcy/29251,Arthur-Greiser-wzorcowy-nazista.html>

Wiele materiałów o niemieckim terrorze w tzw. Kraju Warty jest dostępnych w portalu IPN przystanekhistoria.pl i na innych stronach Instytutu:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/zbrodnie-niemieckie/34894,Poligon-doswiadczalny-Holokaustu.html>

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/nie-tylko-o-ksiazkach/154406,W-Kraju-Warty-segregacji-rasowej-holdowano-nawet-po-smierci.html>

<https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/13591,Zycie-codzienne-w-okupowanej-Wielkopolsce-1939-1945.html>

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/141490,Wyklad-online-Ostatnie-dni-Kraju-Warty-Poznan-6-kwietnia-2021.html>

<https://ipn.gov.pl/pl/archiw/archiwalia/archiwalia-1/43376,Utworzenie-oboazu-koncentracyjnego-w-poznanskim-Forcie-VII-10-pazdziernika-1939.html>

<https://pozn.ipn.gov.pl/pl7/aktualnosci/161302,Oboz-zaglady-Kulmhof-w-Chelmnie-nad-N-erem-czy-byl-elementem-Akcji-Reinhardt.html>

<http://www.polska1918-89.pl/pdf/strengstens-verboten.-z-zycia-polakow-we-wzorcowym-ok-regu-iii-rzeszy,4158.pdf>